

Provincie Limburg
T.a.v. de informateurs
Postbus 5700
6202 MA MAASTRICHT

Gulpen, 12 mei 2023

Betreft: belang van erfgoedensembles voor Limburg

Geachte informateurs,

Het Limburgs landschap is gezegend met vele monumentale bouwwerken, en met recht zijn veel inwoners en bezoekers trots op deze unieke kwaliteiten van het landschap. De komende jaren zal de provincie aan de slag gaan met grote opgaven wat betreft de landbouwtransitie, klimaatadaptatie en de inrichting van de leefomgeving. Bij veel van deze opgaven biedt monumentaal erfgoed kansen om Limburg aantrekkelijker, innovatiever en sterker te maken. Namens het ErfgoedLAB Limburg bieden wij u in deze brief enkele suggesties aan om het de kansen die erfgoed biedt op te nemen in het te vormen coalitieakkoord.

Veel erfgoedensembles in Limburg worstelen met de zoektocht naar een duurzaam functioneel gebruik van het monument en het omliggend cultuurlandschap. Vaak worden dit soort monumenten herbestemd tot bijvoorbeeld hotel of congreslocatie. Deze herbestemmingen doen echter niet altijd recht aan unieke kwaliteiten van het monument en vaak gaat veel authenticiteit en historie verloren. ErfgoedLAB is een nieuw provinciaal instrument dat ondersteuning biedt bij het behoud en de ontwikkeling van bestaande waarden van erfgoedensembles. Het LAB ondersteunt casussen, werkt aan beleidsadvies en deelt kennis met het erfgoedveld. Op basis van onze ervaringen vanuit het Limburgse erfgoedveld formuleren wij reeds enkele aanbevelingen betreffende unieke erfgoedensembles die bepalend zijn voor de identiteit van het Limburgse landschap.

1. Erfgoedensembles als voorbeeld

Erfgoedensembles (bijv. boerderijen, kastelen en landgoederen) vormen unieke locaties in het Limburgse landschap; de monumenten vormen vaak een centrale plek in het dorp en hebben een directe relatie met het omliggende landschap. Om deze ensembles te behouden is het zaak om nieuwe (verdien-)modellen van de grond te krijgen waarbij gezocht wordt naar meervoudige waardecreatie: niet louter financiële en economische groei maar ook groei op het terrein van milieu, natuur, landschap, voedsel en samenleving. Erfgoedensembles kunnen zo – paradoxaal genoeg – beschouwd worden als voorbeeld voor het landschap van de toekomst. Immers, hier komen vraagstukken samen rondom landbouwtransitie, duurzame productie en consumptie, en gemeenschapsontwikkeling. Er wordt gewerkt aan duurzame landbouw en natuurontwikkeling; behoud van cultuurhistorisch erfgoed en plaatselijke tradities; en het stimuleren van korte keten productie, lokale ambachten en

streekproducten. Kortom, het zijn plekken waar de kwaliteit van de leefomgeving bewaakt en bevordert wordt. Het verdient dan ook aanbeveling om erfgoedensembles te zien als bron van inspiratie voor een duurzame leefomgeving en daarmee een toekomstbestendig en aantrekkelijk Limburg.

2. Limburgs erfgoed als voorbeeld

Het erfgoedveld bestaat uit een groot aantal betrokken partijen, complexe wet- en regelgeving en een veelvoud aan subsidies en beleidsprogramma's. Daarnaast is er – met name op gemeentelijk niveau – een gebrek aan kennis en visie omtrent erfgoedensembles. De gespecialiseerde gemeentelijke erfgoedambtenaar is vervangen door een omgevingsambtenaar die een veelvoud aan thema's op zijn bordje heeft, en daardoor bij erfgoedbeleid niet verder komt dan het toetsen van vergunningen. Dit alles heeft voor de monumenteneigenaren verstrekende gevolgen; er is weinig ondersteuning vanuit beleid, regelingen werken elkaar tegen en een lange termijn borging van erfgoed ontbreekt. Vanuit deze kaders is het ondoenlijk om alle monumenten met voldoende aandacht en financiële middelen te ondersteunen. ErfgoedLAB is voorstander van het maken van keuzes met betrekking tot erfgoedbehoud en wij bevelen dan ook ten eerste aan om unieke 'erfgoedparels' een aparte positie te geven en te borgen in provinciaal beleid (in de Provinciaal Omgevingsvisie) en gemeentelijk omgevingsvisies. Deze 'parels' krijgen zo meer experimenteeruimte waaronder de mogelijkheid ontstaat om te komen tot diverse (nieuwe) verdienmodellen. Ook pleiten we voor het oprichten van een provinciaal monumentenfonds (zoals thans in de meeste provincies al gebruikelijk is), achten wij het waardevol om verschillende financieringsvormen (o.a. van de provincie) te stapelen, en pleiten wij voor ruimere regelingen voor erfgoedensembles.

Limburg kan zo een proeftuin worden voor nieuw beleid dat erfgoedensembles ondersteunt bij een integrale aanpak van complexe erfgoedvraagstukken.

3. Kennisdeling en ondersteuning

Monumenteneigenaren zijn vaak zeer druk met dagelijkse beslommeringen rondom de instandhouding van hun monument. Financieringsvraagstukken en restauratie en verduurzaming van het monument komen bovenop dagelijkse werkzaamheden om het monument in ere te houden. Daarnaast is het voor eigenaren moeilijk om niet te verdwalen in het woud van wet- en regelgeving. Zodoende is er weinig ruimte om na te denken over de langetermijnvisie voor het ensemble. ErfgoedLAB is een instrument dat functioneert als 'pragmatisch kenniscentrum' en eigenaren ondersteunt bij al hun vragen rondom behoud van het ensemble voor de lange termijn. Deze vernieuwende manier van werken aan behoud en ontwikkeling van bestaande waarden van erfgoedensembles wordt door zowel monumenteneigenaren als beleidsmakers en het brede erfgoedveld als zeer waardevol ervaren. We willen u dan ook meegeven om in het te vormen coalitieakkoord voldoende aandacht op te nemen voor ondersteuning van monumenteneigenaren om zo waardevol erfgoed veilig te stellen voor de toekomst.

Erfgoedensembles kunnen – mits ze voldoende ondersteund worden – een belangrijke rol vervullen in de toekomst van Limburg. Wij hopen u met deze brief input te hebben gegeven om dit belang mee te nemen in een te sluiten coalitieakkoord. Natuurlijk zijn wij graag bereid om u nog van extra informatie of van een nadere toelichting te voorzien.

Wij wensen u veel succes met uw opdracht.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'M. Heusschen', written in a cursive style with a large loop at the end.

Marc Heusschen
projectleider
ErfgoedLAB Limburg